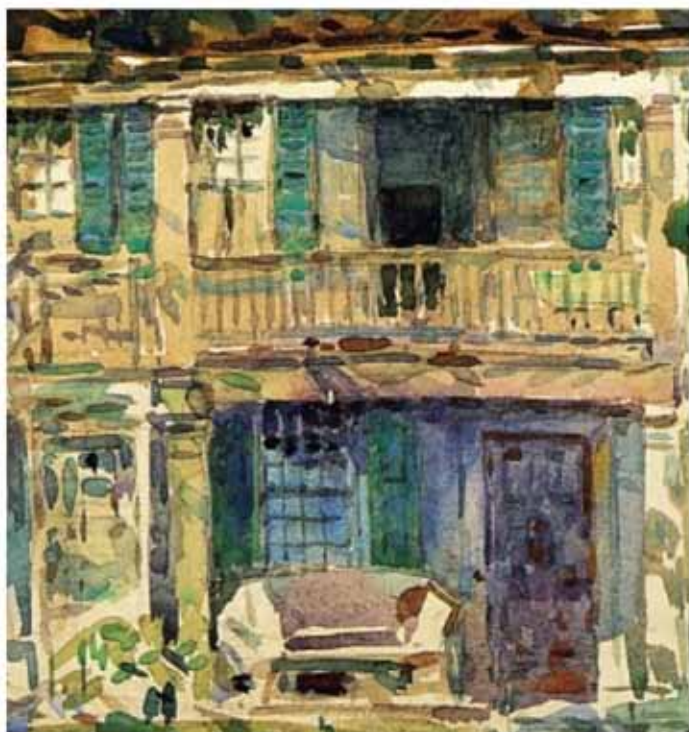

LAURENT SEKSIK

STEFAN ZWEIG'İN
SON GÜNLERİ

ROMAN

Çeviri: SOSİ DOLANOĞLU

♥
CAN

2.
BASKI

LAURENT SEKSIK
STEFAN ZWEIG'IN
SON GÜNLERİ

Les derniers jours de Stefan Zweig, Laurent Seksik

© 2010, Flammarion

© 2012, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2012

2. basım: Eylül 2012

Bu kitabın 2. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Alev Özgüner

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası

İç baskı ve cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-1513-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

LAURENT SEKSIK
STEFAN ZWEIG'IN
SON GÜNLERİ

ROMAN

Fransızca aslından çeviren

Sosi Dolanoğlu

LAURENT SEKSIK, 1962'de Nice'te doğdu. Tıp eğitimi alan yazar, uzmanlığını radyoloji dalında yaptı. Bir süre asistan ve klinik şefi olarak çalıştıktan sonra doktorluğa ara verdi, çeşitli dergi ve gazetelerde edebiyat eleştirmenliği ve editörlük yaptı, televizyon için bir edebiyat programı hazırladı. 1999'da yayımlanan ilk romanı *Les Mauvaises Pensées* (Kötü Düşünceler) on beş dile çevrildi. *Stefan Zweig'in Son Günleri*, 2006'dan bu yana hem yazmaya hem de doktorluk yapmaya devam eden yazarın beşinci kitabı. Edebî çevrelerce heyecanla karşılanan roman yedi dile çevrildi.

SOSİ DOLANOĞLU, 1961'de İstanbul'da doğdu. Sainte-Pulchérie Fransız Kız Ortaokulu'nu, Saint Benoît Fransız Lisesi'ni ve İstanbul Belediye Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nü bitirdi. 1992-1996 yılları arasında Metis Yayınları'nda editörlük yaptı. Çevirdiği otuza yakın eserden bazıları: Georges Perec'ten *Uyuyan Adam*, *W ya da Bir Çocukluk Hatırası*; Jean Genet'den *Paravanlar*, *Açık Düşman*; Georges Simeon'dan *Flamanların Evinde*, *Venedik Treni*, *Kedi*, *Küçük Köpekli Adam*; Marguerite Yourcenar'dan *Ateşler*, *Alexis ya da Beyhude Mücadele*, *Mavi Masal*; Henry Bauchau'dan *Antigone*, *Diotime* ve *Aslanlar*, *Mavi Çocuk*; Nancy Huston'dan *Fay Hatları*; Chantal Deltenre'den *Bebek Töreni*, Pierre Charras'dan *İyi Geceler Tatlı Prens*, Jean-Claude Carriere ile Umberto Eco'dan *Kitaplardan Kurtulabileceğinizi Sanmayın*.

Eylül

Koridorda diğer bavulların yanına bırakılmış bej rengi deri sandığa şöyle bir baktı. Başını Banfield'e, o sevgili Margarida Banfield'e doğru çevirdi ve uzanıp kadının ona ikram ettiği bir bardak suyu aldı. Teşekkür edip bir dikişte içti. Kadının daireyi gezdirme teklifini geri çevirdi. Evi biliyordu zaten. Üç küçücük odanın her birini, sade ve rüstik mobilyaları, dışarıdaki kuşların tiz ve tutkulu ötüşünü, verandanın karşısındaki vadinin enginliğini sevmiştii. Yirmi-otuz kilometre güneyde, Corcovado Dağı ile Pão de Açúcar Doruđu denizden çıkıveren adaların üstünde taş sütunlar gibi dikiliyorlardı – bu manzaralar dünyanın kalbini barındırıyordu.

Alpler'in zirvelerini saran pusa, Tuna'nın üzerine düşen kıpırtısız ve soğuk alacakaranlıklara, Viyana otellerinin debdebesine, akşam inerken Waldstein Bahçesi'nin ulu kestane ağaçlarının altındaki gezintilere, güzellerin ipekli elbiseleriyle arzı endam edişine, kana ve ölü ete susamış siyah giysili adamların meşaleli geçit törenlerine elveda. İnsanın tozdan doğduğu ve toza döneceği yer misali, Petrópolis bütün başlangıçların mekânı, illelerin doğum yeri olacaktı; ilkel, keşfedilmemiş ve bakir dünya, düzene ve kesinliğe karşı korunaklı, ebedi baharın hüküm sürdüğu zaman bahçesi.

Adeta hipnozla sağlanmış bir sükûnet içinde, bir büyüyle oraya zincirlenmişçesine, seyahat sandığının karşısında kalakaldı. Aylardan beri ilk defa tasasız bir an yaşıyordu. Ceketinin iç cebinden sandığın anahtarını çıkardı; aceleci bir kalabalığın ortasında, bir garın peronunda ya da bir limanın dalgakıranında, geliş saati belirsiz olan bir gemiyi ya da treni beklerken, daima üstünde taşımış olduğu bu anahtara kıymetli bir tılsımmışçasına parmaklarının ucuyla dokunurdu bazen. Büyü her seferinde etkisini gösterirdi. Anahtara dokunmasıyla geçmiş giderdi. Eli soğuk metale değer değmez Ring çevresinde atlı arabayla bir tur atar, Burgtheater'deki bir temsilin ilk gecesine yer bulur, Meissl&Schadn Restoranı'nda Schnitzler'le baş başa oturur, Nollendorfplatz Birahanesi'nde Rilke'yle sohbet ederdi.

O günler geri gelmeyecek. Elizabeth Köprüsü'nde aylak aylak dolaşmalar, Prater'in Büyük Ağaçlı Yolu'ndaki yürüyüşler, Schönbrunn Sarayı'nın yıldızlarının parıltısı yok artık; Tuna kıyıları kızıla çalan güneşin ışıklarıyla yıkanmayacak bir daha. Gece karanlığı ebediyen çöktü.

Anahtarı kilitte çevirdi. Açılan bavuldan adeta saf bir aydınlık fışkırdı. Gün, Brezilya'nın bu köşesinde ikinci defa doğuyordu. Rüyasız bir uykuda nicedir uyuşmuş olan zihni sakin bir huşuyla dolarken, kalbi de güçlü bir yankıyla çarpmaya başladı. Kalbi yeniden çarpıyordu.

Arkasında bir mevcudiyet hissetti, bir nefes duyar gibi oldu. Lotte'nin orada olduğuna kanaat getirerek döndü; Lotte dingin, kımıltısız, ânın görkemini paylaşmayı bilerek sahneyi –fırtınanın ortasındaki huzur ânını– izliyordu; tıpkı bitmek bilmeyen korku, kaçış, her daim hareket halinde oluş, vizelerin belirsiz bekleyişi içinde geçen günlere ve haftalara, üzgün ve gözü yaşlı insanların sonu gelmez kuyruğuna ve beyhude lütuf dilekçelerine sakin ve azıcık kaderci bir şekilde nasıl razı olduysa öyle.

Kutsal bir sığınak, yaşanacak sabit bir yer yok artık. Bundan böyle hayat ebedî bir göçebelik hali. Eskiden beri süregelen sürgün.

Onu seyretti hayranlıkla. Bu çehreden fıskıran zarafet karşısında, gözünün ferini söndürmeye, gençliğini bozulmaya yüz tutan bir güzellik haline getirmeye ne hakkım var, diye düşündü.

Yolculuk hiç son bulmayacaktı.

Margarida Banfield çay yapmıştı, bir fincan ister miydi? Başını “hayır” anlamında salladı; fakat bu “hayır”da, âdeti olduğu üzere her daveti geri çevirirkenki karamsar reddedişten eser yoktu. Sabırsız ve heyecanlı bir hayır idi, ümit yüklü bir hayır.

1941’in bu sonbaharında, bavullarını koyacak bir yer bulmuşlardı nihayet. Art arda haftalar boyu, günbatımını aynı yerden seyredeceklerdi. Sevenlerine mektup yazabilecekler, mektupların arkasına bir posta adresi, basit bir adres –Gonçalves Dias Sokağı No. 34, Petrópolis, Brezilya– ekleyebileceklerdi, Londra’dan beri bir adresleri olmamıştı. Ama Londra’dan bıkip usanmışlardı sonunda.

Lotte o tatlı sesiyle onunla konuşmaya koyuldu, bazı günler sesi hastalık yüzünden, yolculukların ağırlaştırdığı ve bazen onu boğulmanın eşğine getiren, tedavi edilemez şu astım yüzünden kesik kesik çıkardı. Bu sabah sesinde hiçbir rahatsızlık belirtisi yoktu. Sakin bir ses tonuyla şöyle dedi:

“Galiba burası bize iyi gelecek. Muhteşem bir yer. Onca yolculuğun ardından kendinizi toparlayacağınıza, kendinizi yeniden yazmaya vereceğinize eminim... Yaşlılık günlerimizi geçireceğimiz yer burasıdır belki de...”

Bakışlarını mekânda dolaştırdı. Daire alacakaranlığa gömülmüştü. Dar bir koridorun sağ tarafında, zemini eski bir halıyla kaplı kare bir yatak odası bulunuyordu. Odanın dip kısmında, yan yana konmuş iki adet demir

iskeletli karyola duruyordu. Başucu masasının üstünde bir Kutsal Kitap ile bir küllük vardı.

Süssüz, beyaz perdeler, çivilerle pencerenin üstüne asılmıştı. Yatak odası bir banyoya açılıyordu, emayesi eskimiş küçük küvetin kenarına iki havlu konmuştu. Mutfakta gerekli olan her şey var gibiydi. Yemek odasının ortasında bir meşe masa, hasır kaplı dört sandalye, koyu renk deriden yıpranmış bir koltuk, bir kütüphane. Duvarlarda birkaç natürmort. Üç odalı küçük bir evde yaşıyordu. Bungalovu andıran bu ev için yalnızca altı aylık bir kira sözleşmesi yapmışlardı. Altı ay sonra, pılısını pırtısını toplayıp başka bir yer bulması gerekecekti. Parmaklarıyla saydı. 1942'nin Mart ayı içinde kapının önüne konacaklardı. *Raus!* Zweig'lar dışarı! Tanrı'nın unuttuğu bu ücra yerde altı ay. Işığı bol bir harabe. Yakınmaya hakkı var mıydı ama? Dökülen kandan ibaret şimdiki zamanlarında boğulmuş olan yakınları, geceyi geçirecek bir yer arıyor, kışı geçirmek için yüz dolar dileniyor, adı sanı olan birilerine vize için yakarıyorlardı. Dilenci olmuşlardı; Kitap Kavmi'nin dilencileri, yazarlar kabilesinin dilencileri. Petrópolis'teki küçük ev, sarayların en şatafatlısı olarak kabul edilmeliydi.

Salzburg'da yaşadığı yeri unutmalydı, Kapuzinerberg'deki o büyük binanın ihtişamını hafızasından silip atmalıydı; XVIII. yüzyılda av köşkü olarak kullanılan ve İmparator Franz Joseph'in çocukken oynamış olduğu binanın cephesi, Neuschwanstein Şatosu'nun bir eklentisini andırırdı. O malikâne, yazarken ya da içine hüznün çöktüğünde, yalnızlığının bekçileri olan kalın duvarlarının ardında en rahat ettiği yer olmuştu daima. Mutlu bir hayat sürdüğü o asil bina.

Salzburg'u unutmak. Salzburg yoktu artık, Salzburg Alman'dı. Viyana Alman'dı; Viyana, Büyük Reich'in vilyetiydi. Avusturya bir ülke adı değildi artık. Avusturya,

yolunu şaşırılmış zihinlerde başıboş dolaşan hayaletti. Ölü bedendi. Gömme işlemi Helden Meydanı'nda cereyan etmişti; büyüklük hayallerini yeniden yıldızlamaya, Yahudileşmiş Viyana'ya parlaklığını ve saflığını geri vermeye gelmiş adamı, Führer'ini alkışlayan bir halkın "yaşa", "var ol" nidaları eşliğinde. Avusturya kendini Hitler'e sunmuştu. Peri masallarının geçit yeri, bütün gönüllerin açıldığı pırıl pırıl bulvarlarıyla Viyana, çamurun içinde yuvarlanıyor, cürüm havasında kuruyordu. Viyana çılginlar gibi dans ediyor; doğduğu Branau am Inn'den geçip yurduna, evine dönen evlada; yanına Kardinal Inntzer'i katmış, bayram eden bir şehrin alkışlarıyla karşılanan Berlin'in Kralı'na, Avrupa'nın Kayzeri'ne kucak açıyordu. *Anschluss*'tan¹ bu yana üç yıl geçmişti. Hâlâ kaçmayı başarabilenlerin tanıklıkları birbirini izliyordu. Açlığı anlatıyorlardı, acıyı, sefaleti. Viyana Yahudilerinin öldürülmesini. Almanya topraklarında cereyan eden dehşet sahneleri, yaşantısının en verimli dönemlerini geçirmiş olduğu küçük başkentte hızlandırılmış bir şekilde akıp gidiyordu.

Dükânları yağmalamışlar, sinagogları yakmışlar, erkekleri sokak ortasında dövmüşler, kürklü kaftan giyen dindar ihtiyarları suçlu ilan etmişlerdi. Kitaplar yakılmıştı –kendisinininkiler, Roth'unkiler, Hofmannsthal'inkiler, Heine'ninkiler...–, Yahudi çocuklar okullardan kovulmuş, Yahudi avukatlarla gazeteciler Dachau'ya gönderilmişlerdi. Kanunlar çıkarılmıştı; Yahudilere mesleklerini yapmayı men eden kanunlar, Yahudileri parklara ve tiyatrolara sokmayan kanunlar, günün ve gecenin çoğu saatinde Yahudilerin sokakta yürümesini yasaklayan kanunlar, Yahudilerin bir banka oturmasını yasakla-

1. (Alm.) Avusturya'nın 1938'de Nazi Almanyası tarafından ilhaki. (Ç.N.)

yan kanunlar, kimliğini yetkililere beyan etmeyi emreden kanunlar, uyruğunu elinden alan kanunlar, servetlere el koyan kanunlar, evlerden atan kanunlar, Yahudi aileleri bir araya toplayıp şehir surlarının dışına süren kanunlar.

Alman, bir kanun adamıydı.

Doğduğu şehirde facia ilmek ilmek örüyordu ağını. “Tarih’teki en büyük toplu katliam” diye kehanette bulunmuştu. Ona inanmak istememişlerdi. Deli olduğunu söylemişlerdi. Daha 1934’te, *Anschluss*’tan dört yıl önce, bavullarını topladığında ona korkak muamelesi yapmışlardı. Yurdunu terk edip gitmişti, Viyanalılardan hası olan o, kaçanlar arasında birinciydi. “Hayalî sürgün saplantısından mustaripsin sen,” diye iddia etmişti eski karısı Friederike. Felaketin geçici olacağı yanılsamasıyla, fazladan dört yıl kalabilirdi, Freud’un yaptığı gibi kalabilirdi. Avusturya polisininin, silah sakladığı gerekçesiyle evini aramasının ardından –Barışın önde gelen savunucusunun evinde silah!– 1934’te çekip gitmişti.

Rüzgârın yön değiştirdiğini, Almanya’dan esen kötü rüzgârı çok erken hissetmişti. Söylevlerdeki hiddet, edimlerdeki kaba kuvvet, görmeyi bilene, kelimelere bir anlam verene Kıyamet’i haber vermekteydi. Mahvolma yolundaki bir ırka mensuptu: *Homo austriaco-judaicus*’a. Bu tür şeylere dair sezgisi güçlüydü, Tarih’i iyi biliyordu. Bütün devirler hakkında yazmıştı, Mary Stuart ile Marie-Antoinette, Fouché ile Bonaparte, Calvin ile Erasmus hakkında. Geçmişin facialarına bakarak, oluşum halindeki felaketleri kestirebiliyordu. Bu savaşın öncekilerle hiçbir ortak noktası olmayacaktı.

Kuzenleri, dostları, kalmış olanlar, kulaklarını her şeye tıkamayayı tercih etmiş, onu dinlemek istememiş olanlar sefaletin ve açlığın ne olduğunu görüyorlardı. Anlatıldığına göre, dışarının havasına, geçmişin kokusuna susa-

mış bu sürgünlerden biri, bazen, birden gözünü karartıp, güneşin parıltısının çağrısına uyarak kendini Viyana cad-delerine atıyor, sayısız ışıklı ânı derlemek ümidiyle Al-serstrasse'ye kadar uzanıyormuş. İşte o zaman, diye an-lıyorlardı, yoldan geçenler, ürkek halinden, yüzündeki korkudan onu tanıyor, ona sesleniyor, ahaliyi kıskırtıyor, onu düzene, yeni düzene uymaya davet ediyorlarmış. Et-rafını saranlardan biri taş atıyor, bir başkası tokat indir-iyor, bundan cesaret alan diğerleri adamın üzerine çulla-nıyorlarmış, darbeler peş peşe iniyor, kan akıyormuş, ku-durmuşçasına saldırıyorlarmış; olur da, gürültü patırtı, Ring'de dolanan, Floriangasse'den yukarı doğru çıkan bir SS'in dikkatini çekip olay yerine yaklaşmasına neden olursa kalabalıktan anlaşılmas bir uğultu yükseliyor, çember genişliyor, derken büyük bir sessizlik kaplıyor-muş ortalığı, SS belinden tabancasını çıkardığında, silah Viyana güneşinin altında parıldıyormuş. Siyah giysili adam hedefini seçip nişan alıyormuş, bir kurşun havada ıslık çalıyor ve ölüm gelip açık hava tutkununu yakalıyor-muş.

Ona ulaştırdıkları, Viyana'nın bir günlük gazetesin-deki makalede anlatılanlar şöyleydi:

Viyana Belediyesi Yahudilerin oturduğu dairelerde gazı kesme kararı aldı. Bu konutlarda gazla intihar edenlerin artması, vatandaşın rahatını kaçırdığından, gazla intihar etme, bundan böyle kamu düzenini boz-mak olarak kabul edilecek.

Rüzgârın aralık pencereden üflediği ılık havayı de-rin derin içine çekti. Şehrin çatılarının ötesinde gözler önüne serilen uçsuz bucaksız yeşilliği seyre daldı. Zihin ortamın letafetine teslim oldu. Acıları dindi. Geçip gi-den yılları unuttu, ıstırap çekenleri unuttu. Lotte'yi dü-

şündü, kendisini düşündü. Bir utanç duygusu, bir huzur hissiyle aynı anda kapladı benliğini. Utancını unuttu. Çekingen bir tebessümle Lotte'ye baktı. Bu dinginlik halini paylaştığını söyledi. İlk gelişleri sırasında gönlünü fetheden şey, salonun açıldığı veranda olmuştu, insanı canlandıran bir şeylerin dalgalandığı veranda. Koltuğa oturunca, buralara aşına olduğu hissi dolmuştu içine.

Seyahat sandığının üzerine eğildi ve içindekilere baktı – kırk kadar eser. Kitaplar, Salzburg'dan onunla birlikte çıkmışlardı yolculuğa. Zihni ancak tekrar sükûnete kavuştuğunda onları gün ışığına çıkarmaya söz vermişti kendi kendine. O an gelmişti.

Kitapları teker teker çıkardı. Yavaş yavaş, her birinin kapağına hayranlıkla bakıyor, sırtına hafifçe dokunuyordu. Sonra, uzun uzadıya, kendini kaybetmişçesine, biraz gülünç bir şekilde, burnunu sayfalara daldırıyor, yayılan kokuyu içine çekiyordu. Bu kitaplar Avusturya'daki evden kaçtığından beri gün yüzü görmemişti. Bildikleri son yer Kapuzinerberg'deki malikânenin kütüphanesiydi. Zaman, kıtaları ve okyanusları aşmak, kokularını yok etmemişti. Salzburg'daki evin salonunun kokusunu yayıyorlardı. Bu koku yıllar içinde sayfalarına sinmişti: köknar, odun ateşi, sonbahar yaprakları, sağanak sonrası toprak kokusu, puro dumanı, elma, eskimiş deri, kadın parfümü ve Acem halılarının kokusunun karışımı. İlk kitapları büyük bir şevk ve merasimle açtıktan sonra burnunu diğerlerinin içine daldırmaya koyuldu. Kokuyu alabildiğine içine çekiyordu. Sayfalar her şeyi muhafaza etmişti. Geçmiş ne ölmüş ne de gömülmüştü. Bu kitapların sayfaları arasında korunmuştu. Gestapo ajanları, evi uzun bir süre önce kuşatmış, odaları köşe bucak aramış, mobilyaları, üstatların tablolarını, binlerce başka kitabını alıp

götürmüş, ama salonun kokusunu ele geçirememişlerdi. Geçmişin bir kısmı kutsal şeyleri hiçe sayanların elinden kurtulmuştu. Kitaplar varoluşun rayihasını muhafaza etmişlerdi, Havana purosunu tüttüren von Hofmannsthal'a, viskisini yudumlayan o zavallı Joseph Roth'a, muhterem Sigmund Freud ile piposunun kokusuna yeniden hayat veriyorlardı. Salonundan gelip geçen herkesin hatırası; Franz Werfel ve Ernst Weiss'in, Thomas Mann ve Toscanini'nin hatırası korunmuştu. Ölmüş veya sürgünde olan bu kişilerin hepsi bundan böyle mevcudiyetlerinin hatırlanmasıyla varlıklarını sürdürecektlerdi.

Sandık tamamen boşaldığında, içinden çıkardığı kitapların azlığı karşısında hafif bir ürküntü hissetti. Elini uzattı ve gülünç sayılabilecek bir hareketle, gözünden kaçmış olabilecek başka kitaplar var mı diye sandığın dibini karıştırdı. Eli boşlukta dolaştı.

Lotte'nin sesi geldi verandadan. Bu ses onu umutsuzluk nöbetlerinden çekip çıkarma yeteneğine sahipti. Daha ilk tanışmalarında, 1934'te Londra'da, sürgündeki ilk günlerinde, onu içinde bulunduğu çöküntüden çıkarmıştı. Elizabeth Charlotte Altmann, gözlerinin derinliklerinde, yaşantısının akışının artık ona hiç sunmadığı bir bağışlayıcılık vaadi taşıyordu. Onun yüzüyle karşı karşıya geldiğinde bir şeyler aydınlanıvermişti. Gökten Tanrı'nın lütfu inmişti hemen yanı başına, halbuki yıldırım düşerdi genellikle. Hitler Avrupa'yı istila edebilir, evrenin efendisi olabilirdi, o sıralar umurunda değildi. Bazen, bugün bile, kapıldığı meşum ruh haline hiçbir şey deva olamadığında, hayat arkadaşının ona görünüşüyle dünyanın günün birinde yeniden aklını başına toplayacağına, kendisinin de o günü göreceğine dair ümit doluyordu içine.

Kütüphaneye dizilen kitaplar iki rafı kaplamıştı. Sıralanışlarında canını sıkıyan bir şey vardı. Hafifçe yatık du-

ran bir kitabı tutup düzeltti. Bir adım geri çekilip sonucu seyretti, başını salladı, başka bir kitabı alıp alt rafa yerleştirdi. Yüzünde onaylayan bir tebessüm belirdi, derken suratı asıldı, aşağıdaki iki kitabı alıp yukarıya yerleştirdi. Ondan sonra ilk rafın ortasında duran iki kitabı yerlerinden çıkarıp rafın her iki ucuna koydu. Ardından, bir kitabı çekti, kütüphanenin üzerine bıraktı, sonra tekrar yerine koydu. Lotte, istifini bozmadan, dudaklarının kenarında hafif alaycı bir ifadeyle onu seyrediyordu. Bu iş on dakika kadar sürdü. Her seferinde, memnun kalmış gibi görünüyor, sonuca bakıyor, derken yeniden işe koyuluyordu. Kütüphaneyle satranç oynuyordu sanki, kitaplar da oyunun taşlarıydı. Oyun biteceğe benzemiyordu hiç. Kitapların ideal bir dizilişi mi vardı kafasının içinde? Bir an Lotte, kocasının delirdiğini geçirdi aklından. Müdahale etmemek için tuttu kendini. Şu günlerde kim aklını koruduğunu iddia edebilirdi ki? Bir saniye geçmeden, başka bir kitabın yerini değiştirdi, durdu, arkasına döndü, ama ne tek kelime etti ne de karısına baktı. O âna kadar yaptığı işin heyecanı ile aydınlanmış olan yüzünün hatlarında derin bir kafa karışıklığının, muazzam bir hüznün izi vardı. Adımları salonda bir çember çizdi, derken silüeti koridorun loşluğunda eriyip gitti. Lotte yatak odasının kapısının kapandığını, yatağın bir beden ağırlığı altında gıcırdadığını duydu. Ondandan sonra bir şey duymaz oldu.

Gözleri tavana dikilmişti. Salzburg'daki evin duvarlarını kaplayan sıra sıra kitap rafını hatırladı. Mağrur bir havaları vardı, sayılmayacak kadar çoktular. Mevcudiyetleri bir sükûnet hissi yayıyordu. Başını çevirip de Kapuzinerberg'deki salonun penceresinden baktığında, karşısında, sınırın diğer tarafında, Berchtesgaden'deki kartal yuvası dikilirdi; insanlığı tehdit eden adamın yaşadığı yer. O kitaplar bir siper oluşturur gibiydiler.

Edebiyattaki ustaları vardı tabur tabur, duvarları

boydan boya kaplayan binlerce eser, hepsi notlarla dolu, sayfaları yıpranmış, kâğıtları hafifçe sararmış; Tolstoy'un, Balzac'ın, Dostoyevski'nin, Hölderlin'in, Schiller'in, Goethe'nin ve Kleist'inkiler. Yakın arkadaşlarının ithaf yazısıyla ona imzaladıkları kitapları bir ordu gibi diziliyordu salonda; Rilke'nin ve Schnitzler'in, Freud'un ve Romain Rolland'ın, Jakob Wassermann'ın ve Alfred Döblin'inkiler; Orta Avrupa'nın yazarlar sınıfına soktuklarının, iki savaş arası dönemin yetenek olarak ortaya çıkarıldıklarının kitapları. Sonra kendi kitapları vardı, bakışlardan uzak ama onu gururlandıran kitapları, çünkü varoluşunun tek semeresi onlardı, hiç çocuğu olmayacak biri olarak onun biricik oğullarıydılar bir anlamda. Bir de yazarının elyazısını taşıyan metinler ve özgün elyazmaları vardı dizi dizi. Sayıları dört bini bulmuştu. Küçük bir kâğıt parçasına karalanmış imzalardan tutun da Rilke'nin mektuplarına, Goethe'nin elyazmalarına kadar. Elindeki en güzel parça Beethoven'in günlüğüydü, dâhinin kendi eliyle yazılmış gençlik sayfaları – 1920'li yılların başında ateş pahasına satın almıştı bu sayfaları; Gestapo'nun, evinde ele geçirdiği ve Nazilerin önde gelenlerine hediye ettiği ganimetin bir parçasıydılar bundan böyle. Evet, Beethoven'in elyazması Göring'deydi şimdi! İddia edildiğine göre, Yahudi Zweig'in nesrine, onun eserine hayran olan Göring'de. Göring'i *Korku*'nun sayfalarını karıştırırken gözünün önüne getiriyordu da.

Bereket versin ki, *Das Veilchen*'i, Mozart'ın eserinin özgün elyazmasını kurtarabilmişti. *Das Veilchen* onunla birlikte aşmıştı okyanusu. Mozart'ın bakışı, eli değmişti o sayfalara. Üstüne Goethe'nin harikulade bir metni eklenmiş olan bu *lied*'lerin temsillerini kaç defa izlemişti? Ezgiyi ve sözleri mırıldanmaya koyuldu. Yıllardan beri ilk defa şarkı söylüyordu. Yaşlı Avusturya'nın ruhu buradaydı, Mozart ona göz kulak oluyordu.

*Hem hekim hem de başarılı
bir yayın yönetmeni ve
edebiyat eleştirmeni olan
Laurent Seksik, romanlarıyla
birçok ödüle layık görüldü.*

© Numano

Stefan Zweig, ta Brezilya'ya gitse de, geride bıraktığı, yıkılmakta olan bir dünyayı içinde taşıyordu. Bazen aralık kalan pencereden esen ılık rüzgâra kapılıp geçip giden yılları unuttuğu oluyordu. Utanç duygusunun bir huzur hissiyle aynı anda benliğini kapladığı zamanlar, bir umut ışığı olarak Lotte'ye bakıyordu. Buralara aşınaydı sanki... İnsana yaşadıklarını unutturacak bir yer. Ama bir gazete haberi bile yıkıp geçiyordu içini:

Viyana Belediyesi Yahudilerin oturduğu dairelerde gazı kesme kararı aldı. Bu konutlarda gazla intihar edenlerin artması, vatandaşın rahatını kaçırdığından, gazla intihar etme, bundan böyle kamu düzenini bozmak olarak kabul edilecek.

Demek kitaplarını yakan, yasaklayan ülkesinde, insanları öldürme hakkı olduğunu düşünenler, ölme hakkına bile el koyuyordu. Ama o, hakkını saklı tutmakta kararlıydı. Nerede olursa olsun...

Laurent Seksik, Stefan Zweig ve karısı Lotte'nin ölüme doğru çıktıkları yolculuğun son altı ayında onlara eşlik ediyor. İçine düştükleri o derin bunalımı, mücadeleyi değil de kaçmayı seçmiş olmalarının o dayanılmaz vicdan azabını her sayfasında hissettiriyor, o kaderli günleri onlarla birlikte yaşıyor, yaşıyor.

İnsanın yüreğini burkan bir öykü. Gerçek olduğunu bilerek okumak, bir dönemin, bir dünyanın yok oluşuna tanık olmak daha da hüznü...

Kapak resmi: FREDERICK CHILDE HASSAM

ISBN 978-975-07-1513-6

9 789750 715136